

נשים - עם בפני עצמן הן

עיון במשניות פרק שישי במסכת שבת

ברצוני להעלות כאן על הכתב רעיונות שעלו תוך כדי לימוד משניות פרק שישי במסכת שבת, הלא הוא פרק "במה אשה". רעיונות אלו נמצאים בתוך הפרק ומהווים את הבסיס הרעיוני שלו. אין כוונתי כאן לתת פירוש מפורט למשניות, אך כמו-כן אין בכוונתי לסטות בכהוא-זה מפשט המשניות כפי שהבינותיו. אני תפילה להי שאצליח לכוון לפשוטם של דברים. יש להדגיש, כי כל הרעיונות נובעים מפשט המשנה, ולא ממקורות אחרים.

לנוחיות הקורא אביא כאן את המשניות:

ה. יוצאה אשה בחומי שער, בין משלה בין משל חברתה בין משל כהמה; ובטוטפת ובסנובוטין בזמן שהן תפורין, בכבול ובפאה נכרית לחצר, במוך שבאזנה, ובמוך שבסנדלה, ובמוך שהתקינה לנדתה, בפלפל ובגרגיר מלח, ובכל דבר שתתן לתוך פיה, ובלבד שלא תתן לכתחלה בשבת. ואם נפל, לא תחזיר. שן תותבת ושן של זהב, רבי מתיר, וחכמים אוסרים.

ו. יוצאה בסלע שעל הצינית. הכנות יוצאות בחומין ואפילו בקיסמין שבאזניהן. ערביות יוצאות רעולות, ומדיות פרופות. וכל אדם, אלא שדברו חכמים בהווה.

ז. פורפת על האבן ועל האגוז ועל המטבע, ובלבד שלא תפרוץ לכתחלה בשבת.

ח. הקטע יוצא בקב שלו, דברי רבי מאיר. ורבי יוסי אוסר.

ואם יש לו בית קבול כתותין, טמא. סמוכות שלו, טמאין מדרם, ויוצאין בהן בשבת, ונכנסין בהן בעזרה.

כסא וסמוכות שלו, טמאין מדרם, ואין יוצאין בהן בשבת, ואין נכנסין בהן בעזרה. אנקטמין טהורין, ואין יוצאין בהן.

ט. הכנים יוצאין בקשרים, ובני מלכים בזוגין. וכל אדם, אלא שדברו חכמים בהווה.

א. במה אשה יוצאה ובמה אינה יוצאה?
לא תצא אשה לא בחומי צמר, ולא בחומי פשתן, ולא ברצועות, שבראשה.
ולא תטבול בהן עד שתרפם.
ולא בטוטפת, ולא בסנובוטין בזמן שאינן תפורין, ולא בכבול לרשות הרבים.
ולא בעיר של זהב, ולא בקמלא, ולא בנזמים, ולא במבעת שאין עליה חותם, ולא במחט שאינה נקובה.
ואם יצאת, אינה חייבת הטאת.

ב. לא יצא האיש בסנדל המסומר, ולא ביחיד בזמן שאין כרגלו מכה, ולא בתפלין, ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה, ולא בשריון, ולא בקסדא, ולא במנפים.

ואם יצא, אינו חייב הטאת.

ג. לא תצא אשה במחט הנקובה, ולא במבעת שיש עליה חותם, ולא ככוליאר, ולא בכובלת, ולא בצלוחית של פליטון.

ואם יצתה, חייבת הטאת, דברי רבי מאיר.

וחכמים פוטריין בכובלת ובצלוחית של פליטון.

ד. לא יצא האיש לא בסין, ולא בקשת, ולא בתריס, ולא באלה, ולא ברומח.

ואם יצא, חייב הטאת.

רבי אליעזר אומר: תכשיטין הן לו.

וחכמים אומרים: אינן אלא לננאי, שנאמר וכתתו חרכותם לאתים וחניתותיהם למזמרות, לא ישא גוי אל גוי חרב ולא ילמדו עוד מלחמה.

בירית, טהורה, ויוצאין בה בשבת. ככלים, טמאין, ואין יוצאין בהן בשבת.

תוכן הפרק ומבנהו

פרק ו' במס' שבת עוסק בדברים המותרים והאסורים לאדם לצאת בהם בשבת. אחרי פרק ה', שעסק באותם הדינים לגבי בהמה, בא פרקו, שהערך המוסף שלו על-גבי פרק ה', הוא האחריות שהוא מטיל על כתפי האדם: בעוד פרק ה' מדבר על הפריטים שבהם בהמה מסתובבת, והוא מסביר במה מותר לה ובמה אסור לה לצאת, בפרק ו' מדובר גם על השאלה, מתי הוא חייב חטאת ומתי הוא פטור ממנה. אשר על כן, ישנן בפרקו לא שתיים, אלא שלוש קטיגוריות מרכזיות: 1. חפצים שמותר לצאת בהם; 2. חפצים שאסור לצאת בהם, אך מי שיצא בהם פטור מחטאת; 3. חפצים שהיוצא בהם חייב חטאת. יש לציין, כי במשנה לא מופיעים המושגים "דאורייתא" ו"דרבנן", אלא רק בגמרא. במשנה נראה לענ"ד, שמעמד הביניים, שבו "פטור אבל אסור", הוא בעצם מעמד שבו האיסור איננו חמור כמו במעמד החיוב, ולכן הוא **איננו נאכף**¹. יש דרגות שונות של איסור, כאשר השוני ביניהן איננו נובע ממקורן, אלא מהתוכן שלהן: יש דברים חמורים יותר וחמורים פחות.

לפני ההתחלה, רק נזכיר את הדברים שאין עליהם **דיון כלל**, והם ברורים מאליהם: מותר ללכת עם דבר, שהוא חלק מהגוף באופן בסיסי: בגדים הם חלק ממני. זה דבר שאין מה לדון עליו בכלל. יש דברים שאי אפשר בלעדיהם, לא בגלל משהו פונקציונלי, ותועלתי, אלא פשוט מפני שאין להעלות כלל על הדעת חיים בלעדיהם - ולכן זה לא הוזכר במשנה בפירוש. לא שכל דבר שיש בו תועלת, אפשר לצאת בו בשבת; אלא שיש דברים שפשוט לא שייך לאסור. כמו כן, אסור ללכת עם דבר, שאין לו שום קשר עם הגוף, וגם דברים אלו לא זוכים ולו למנת תשומת-לב קטנה ביותר מצד המשנה: אין לשאת דברים בידיים, חד וחלק.

עתה נעבור למה שכן נאמר בפרק, וראשית כל ברצוני לעסוק במבנה הפרק. ובכן, כאמור, בפרק מופיעות שלוש קטיגוריות מרכזיות: חייב, פטור, ומותר. אך בנוסף לכך, המשנה מחלקת בין חפצים שנשים יוצאות בהם, ובין חפצים שגברים יוצאים בהם. המבנה המתקבל הוא המבנה הבא:

הנושא	אשה	איש
חפצים שלא יוצאים בהם, אבל פטורים מחטאת	משנה א'	משנה ב'
חפצים שחייבים עליהם בחטאת	משנה ג'	משנה ד'
חפצים שמותר לצאת בהם	משנה ה'-ז'	משנה ח'-ט'

אם-כן, הפרק בנוי באופן הדרגתי לסירוגין, כך שעל כל מעמד של חפץ ישנה חלוקה, לאשה ולאיש. קודם כל מופיע מעמד הביניים, של פטור אבל אסור, ואז מפורטים חפצי האשה ולאחר מכן חפצי האיש, הנמצאים במעמד זה. לאחר מכן מופיע מעמד חיוב החטאת, ובו אותה החלוקה, ולאחר מכן מופיע מעמד ההיתר, ובו אותה החלוקה. נססה כעת לעמוד על הפרטים המרכיבים את הלכות היציאה בשבת.

משנה א, ג, ה-ז

במשנה א מדובר על מעמד הביניים של האשה, על דברים שעליהם אינה חייבת חטאת אם יצאה בהם, אבל בכל-זאת אסורים. מה שנכלל במעמד זה הם דברים שאינם חלק אינטגרלי מגופה של האשה, מחד, אבל הם חשובים לה מאד, מאידך. ובעצם, מדובר כאן בעיקר על תכשיטים - נזמים, עיר של זהב, טבעת ומחט, וכן קישוטים אחרים - חוטים, רצועות, וכיו"ב². התכשיטים שעליהם היא פטורה הם טבעת ללא חותם ומחט שאיננה נקובה, כלומר, דברים שאין להם שום משמעות תפקודית, והם מהווים תכשיטים גרידא.

1. כמו שאין לחצות את הצומת כאשר ברמזור יש אור כתום, אך מי שיתפס ע"י המשטרה יצא פטור בלא כלום. המצלמות מתוכננות לקלוט רק את מי שעובר באור אדום.
2. במשנה כתוב, שאסור לאשה לצאת ב"סנבוטין שאינן תפורין". זאת, משום שאם הם אינם תפורים, וניתן להורידם בקלות, הם לא חלק מספיק אינטגרלי מהאשה. אולם אם הם תפורים - אז אין בעיה לצאת בהם, כי הם חלק מהאשה.

נשים - עם בפני עצמן הן

בניגוד לזאת, במשנה ג' מפורטים הדברים שעליהם היא חייבת, והם תכשיטים, שיש להם גם משמעות פונקציונלית - טבעת עם חותם, מחט נקובה, או תכשיטים שיש בהם משהו שהוא הרבה מעבר לתכשיט גרידא-פְּלִיָּאָר (מעין כתר).

לעומת אלו, מפורטות משניות ה'ז' את החפצים המותרים: חוטי שיער, שהם מהווים חלק מהאשה (הרבה יותר מאשר חוטי פשתן) מבחינת המראה שלהם; טוטפת וסנבוטין תפורים, שהם מהווים חלק ממנה מבחינה פיזית; ודברים שהם הכרחיים - צמר גפן באוזן, מוך שהתקינה לנידתה (תחבושת היגינית), סלע על הצינית (מטבע על פצע שבתחתית כף הרגל) וכד', וכן דברים שהם נגד ריח רע וכד', או הכרחיים לבריאותה - גרגיר מלח (נגד חולי שיניים). וכמו-כן, מצויינים כאן דברים שהם חלק מלבושה, אלא שהיה אפשר לחשוב מסיבות שונות שהם אינם לבוש ממש, ולפיכך לאסור את היציאה בהם, כגון פְּרִיָּפָה, רעלה, וכיוצא באלו.

משנה ב, ד, ח-ט

משנה ב' מדברת על מעמד הביניים של האישה, ובו נמצאים דברים, שהם בגדר לבוש, מחד, אבל אין להם את היעילות הנדרשת, מאידך. יש כאן דברים כמו סנדל המסומר, שהוא תכשיט גברי, שהמסמרים שבו הם מיותרים ואינם משמשים לכלום, מלבד לקישוט. כך גם יש כאן יחיד (=סנדל יחיד) **בזמן שאין ברגלו מכה**, וקמיע **בזמן שאינו מן המומחה**. כלומר: ברגע שהחפץ איננו יעיל דיו-הוא ייאסר ליציאה בו בשבת. כך גם התפילין, שהם לבוש גברי, אמנם, אך אין מה לעשות איתם בשבת, והוא הדין בשריון, קסדא ומגפיים.

זאת, בניגוד לכלים שהם כלי נשק גרידא, המפורטים במשנה ד', ועליהם חייבים חטאת, כי אין הם לא לבוש ולא תכשיט, ואין הבדל בין נשיאתם לנשיאת כל חפץ אחר. זהו חפץ פונקציונלי ששימושו הם "מחוץ לתחום" בשבת, ולא לבוש או תכשיט - אין הבדל בין נושא נשק ובין נושא מזודה. ובאמת, לדעת ר' אליעזר, ש"תכשיטים הם לו" - נפטור אותו מחטאת.

הדברים שבהם מותר לצאת הם דברים הכרחיים, המפורטים במשנה ח': על פרותזה יש מחלוקת בן ר"מ שמתיר לר' יוסי שאוסר, כאשר כנראה שהמחלוקת ביניהם היא על מידת ההכרחיות של הפרותזה, משום שיש והפרותזה משמשת רק למראית עין, כדי שלא ידעו שחסרה לו רגל, אבל הוא לא ממש נסמך עליה בהליכתו. הקביים שלו ("יסמוכות") הן לכולי-עלמא דבר הכרחי, ויוצאים בהם (על אף שהן לא נחשבות למנעל, שלכן נכנסים בהן בעזרה). זאת, בניגוד ליהליכו' הכולל מושב, שהוא כבר דבר שאיננו כה הכרחי (וזאת, על אף שהוא כן נחשב למנעל, שלכן אין נכנסים בו בעזרה). במשנה ט' מובא ההיתר לצאת בקשרים וזוגין, שאלו הם בעצם קישוטים גבריים, לא דברים פונקציונליים-יעילים וגם לא דברים שהם חלק מהלבוש, אלא תכשיטים בלבד.

אם כן, ניתן לסכם את פרטי הדינים כך:

אשה
מעמד הביניים : תכשיטים שאינם קשורים לגופה של האשה.
חיוב חטאת : תכשיטים פונקציונליים, או כל תכשיט שיש לו משמעות, החורגת מעבר להיותו תכשיט גרידא.
מעמד היתר : תכשיטים קשורים, תוספת שיער, דברים שהם הכרחיים ואי אפשר בלעדיהם.

איש
מעמד הביניים : לבוש, שאין בו תועלת פונקציונלית.
מעמד חיוב חטאת : דברים שלחלוטין לא שייכים לגוף ואין הבדל בינם לבין סתם משא.
מעמד היתר : תכשיטים גרידא (קשרים וזוגין), חפצים הכרחיים שאי אפשר בלעדיהם (קביים).

הבסיס הרעיוני של הפרק

כעת, עלינו לשאול את עצמנו: מדוע שייך חפץ כזה או אחר, דווקא לקטגוריה כזו או אחרת? מהם הקריטריונים על-פיהם הוחלט מה דינו של כל חפץ, באיש ובאשה? למה שייך פריט מסוים למעמד ההיתר, הפטור, או למעמד חיוב החטאת? ננסה להגדיר קריטריונים מרכזיים באשה ובאיש, מתוך הנתונים שלנו.

קריטריונים מרכזיים באשה

- א. רמת הקשירות הטכנית.
- ב. רמת ה"תכשיטיות" של החפץ והנוי שלו, לעומת הפונקציונליות שלו.

קריטריונים מרכזיים באיש

- א. רמת פונקציונליות ועילות החפץ.
- ב. בתכשיטים: רמת פונקציונליות התכשיט: האם התכשיט עשוי לנוי אסתטי בלבד, או לקישוט פונקציונלי (נשק).

הקריטריון המשותף

רמת ההכרחיות של החפץ. ישנם דברים שפשוט אי אפשר להסתדר בלעדיהם. ונסביר הכל. אשה יכולה לצאת בדברים שקרובים אליה, ושקשורים לגופה בצורה כזו, שהם ממש חלק ממנה; או שהם מהווים חלק ממנה באופן טבעי יותר, כמו תוספות שיער אדם או בהמה, שלא רואים עליהם שהם רק קישוט. דבר שאיננו ממש חלק ממנה, אך הוא מהווה קישוט לה, שייך למעמד הביניים; ואילו דבר שאינו קישוט, אלא יש בו מעבר לקישוט גרידא - כבר שייך לקטגוריה חיוב החטאת. ברגע שמעורב כאן משהו שהופך את זה לקישוט לא נקי, שמקשר אותו כבר לעולם השימושי, הפונקציונלי-- זה בעצם מרחיק את התכשיט מהאשה והופך אותו למשהו נפרד ממנה לחלוטין. המשמעות השימושית, הפונקציונלית, היעילה של התכשיט- הופכת אותו למשהו לא נשי, ובכך מנתקת אותו מן האשה.

לעומת זאת, אצל גברים, רמת הפונקציונליות היא קריטריון שפועל בדיוק בכיוון ההפוך: ככל שהחפץ הוא יותר פונקציונלי, כך הוא יותר שייך לגופו של הגבר. ככל שהחפץ הוא יותר יעיל ושימושי (סנדל יחיד כשיש מכה, קמיע כשהוא ממומחה)- כך יגדל הסיכוי שיותר לצאת בו בשבת. משקלה של הפונקציונליות הוא כה גדול, שבכלל לא מעניין אותי מהי מידת ריחוקו של החפץ מן הגוף. הדבר היחיד שיפריע לי, כגבר, לצאת עם חפץ כלשהו בשבת, הוא חוסר יעילות, או חוסר נחיצות.

היתר יוצא דופן, לגברים, הוא ההיתר לצאת בקישוטים. וכאן הפונקציונליות פועלת בדיוק באופן הפוך מבשאר הפריטים. ככל שהתכשיט הוא יותר גברי- סנדל המסומר, נשק לר' אליעזר וכו', תכשיט שאיננו דווקא קישוט אסתטי, אלא מראה מה בכוחו של הגבר לעשות- כך תהיה לו נטייה להיאסר. לעומת זאת, ככל שהתכשיט יהיה "נשי" גרידא- יפה ואסתטי נטו (הקישוט עצמו איננו נשי, אבל הוא אסתטי בלבד; לדוגמא- צמיד גברי, גורמט, וכד')- כך גדלים סיכוייו להיות מותר. הפונקציונליות כאן עובדת הפוך. אך יש להדגיש: לא מדובר כאן על פונקציונליות אמיתית, על יעילותו של חפץ ושימושיותו, משום שתכשיט בכל מקרה איננו חפץ פונקציונלי ויעיל. מדובר כאן על פונקציונליות אסתטית; התכשיט לא אמור לעורר תחושות אסתטיות אצל המביט, אלא לעורר אצלו תובנות פונקציונליות- מה הגבר הזה מסוגל לעשות, הנה הוא הולך עם נעליים אדומות ומקוצר. איזה קלי. המביט אמור לחשוב שהגבר הוא אדם יעיל יותר, וקשוח יותר. על-כל-פנים, דווקא התכשיט הגברי נאסר ביציאה בו בשבת, ואילו התכשיט האסתטי הותר. ייתכן שכאן באה לידי ביטוי, באופן פרדוקסלי, האבחנה בין גברים ונשים: אצל נשים, הקריטריון הוא מידת הקרבה לגופן, ותכשיטים שייכים למעמד הביניים של הקרבה, כי מצד אחד הם נשלפים די בקלות, אבל מצד שני, לאשה הם מאד חשובים, מנקודת מבטה. אצל גברים, לעומת זאת, הקריטריון הוא מידת הפונקציונליות, וכאן התכשיט אכן משיג את מטרותיו באופן היעיל ביותר: הוא יעורר תחושה אסתטית אצל הצופה. וזה יהיה נכון אך ורק בתכשיטים שהם אסתטיים נטו, משום שהיעוד המקורי של נשק, סנדל המסומר וכיו"ב, הוא ייעוד פונקציונלי ולא ייעוד של עשיית רושם. עדיין, אפליה זו הינה לכאורה די מקוממת,

שכן אין ספק שרמת נחיצותו של התכשיט לאשה, היא גבוהה בהרבה מרמת נחיצותו לגבר, ונתייחס אליה, איייה, בהמשך.

אין ספק שהבדלים הלכתיים אלו משקפים נאמנה את ההבדלים במבנה הנפשי והרוחני של גברים ונשים. "האיש דרכו לכבוש ואין האשה דרכה לכבוש" (יבמות סה:). האיש הוא פעלתני, יוזם, יוצר, ולכן הוא גם תועלתני, והוא זקוק לכלים שיעזרו לו באופן שימושי. הנשים הן הרבה יותר עדינות, יותר צנועות ובכלל לא תועלתיות. הן עושות הרבה דברים הנראים מיותרים כשמסתכלים במבט תועלתני, בעיקר דברים אסתטיים - מתקשטות ומקשטות, פעילויות שנועדו לנוי בלבד; למעשה, אלו הם הדברים ה"מרחיבים דעתו של אדם" (גם של גבר), שהנשים, בראש ובראשונה, הן אלו ששמות אליהם לב. התודעה הנשית עשויה לחדור לעומקים הרבה יותר פנימיים, בהיותה הרבה פחות שכלתנית והרבה יותר רגשית מן התודעה הגברית. השכל יכול לתפוס את הדברים החיצוניים, המעשיים; הלב יכול לחדור פנימה. אשר-על-כן, אצל האשה נקבעת מידת השייכות של חפציה לה, לפי הקריטריון הפשוט ביותר, של הקרבה הפיזית, התחושתית. ואילו דווקא החפצים היותר פונקציונליים, היותר תועלתניים, הם אלו שמידת שייכותם לה היא הפחותה ביותר. אצל גברים הרבה יותר משמעותי ייעודו של החפץ, משום שהמטרות בחיים, והחתיכה להשגתן, הן הרבה יותר משמעותיות עבורם מאשר תחושות, כאלו או אחרות.

וכך כותב הראייה קוק בסיפור "עולת ראייה":

"הנשמות כגודל חייהן, מחולקות הן לפועלות ולנפעלות, לרושמות את החיים ואת היותם בכל מכמניהם, ולנרשמות מהם. וזהו ההבדל העצמי, שיש בין נפש האישה הפועל, החוקק, הכובש והמדביר, ובין נפש האשה, הנרשמת, הנפעלת, הנחקקת והנכבשת והמתדברת... "הוא ממושי ומחלק ציונים, אך זה כבר איננו מענייננו.

(עמ' עא-עב, ד"ה כא" אמ"ה שלא עשני אשה, נשים אומרות כא" אמ"ה שעשני כרצונו)

לעתים, עשויה להתערב מידת איש באשה ומידת אשה באיש. שכן, ברור שאל כל האמור לעיל על המבנה הנפשי של גברים ונשים, אין להתייחס פתגמית אבסולוטית המתארת באופן מוחלט את מהותם של כל הגברים והנשים בעולם. מוכרחים לזכור שיש ותכונות יגבריות מופיעות אצל נשים, ויש ותכונות נשיות מופיעות אצל גברים. במשנתנו ישנה התייחסות רק להופעת תכונות נשיות, איש גברים - ההתקשטות. יש וגברים רוצים להתקשט ולהיראות יפים. המשנה, יש לזכור, נכתבה על-ידי גברים ולמענם, ולכן היה להם קל לראות את הדברים מהצד שלהם. חז"ל יכלו לתת לגיטימציה מלאה להופעה של תכונות נשיות לכאורה אצל בני מינם - רצון להתקשט ולשים תכשיטים (גברים בלבד כמובן) - לא רק מבחינה הלכתית של "לא ילבש", אלא גם מבחינת הגדרת הקשרים והזוגין כחלק אינטגרלי מגופו של הגבר. אך היה להם קשה לראות את הדברים מהזווית השניה - של הנשים. הנשים לא קיבלו לגיטימציה להפגנת תכונות יגבריות של קרייריזם, תועלתנות ולוחמנות חברתית. הן הורשו להקות תועלתניות בבית, במה שנוגע לאחזקתו וכו', אך לא בחוץ, ולא בצורה שיראו את זה עליהן. גם הן לא היו מודעות לאפשרויות אלו, שנפתחו בפני הנשים רק בעת החדשה.

עד כה נידונה כאן רק המשנה. הגמרא הולכת בכיוונים שונים בפרשנות המשניות, אך ברצוני להתעכב כאן על סוגיה אחת, שאמנם מפתחת את המשנה לכיוונים חדשים מבחינת הפרשנות ההלכתית, אך היא מפתחת גם נוסחאות חדשות לכיוון הרעיוני של המשנה.

על משנה ג', המחייבת חטאת אשה שיוצאת בתכשיט שיש לו גם משמעות פונקציונלית, אומר עולא (שבת סב:): "וחילופיהן באיש". כלומר: האיש חייב דווקא על טבעת שאין עליה חותם, טבעת המשמשת לקישוט בעלמא. אבל על טבעת שיש עליה חותם - הוא פטור, כי יש לה משמעות פונקציונלית בשבילו. זה כבר לא סתם תכשיט. תודעתו של עולא אמנם שונה מתודעת המשנה לגבי תכשיט: בעוד המשנה מתירה תכשיט אסתטי נטו (זוגין וקשרים) ופוטרת ואוסרת בתכשיט פונקציונלי (סנדל המסומר), עולא דווקא מחייב גברים על תכשיט אסתטי (ומן הסתם הוא יסביר את משנה ט' כמו הגמרא שם {דף סו ע"ב-סז ע"א}), שהופכת את זה למשהו אחר לגמרי, ותכלית - לא מתירה תכשיט אסתטי לגברים; אך בכל זאת, הוא ממשיך את הקו של המשנה בעניין הפונקציונליות של החפץ, ואף מחריף אותו: כאשר לחפץ אין שום ערך תועלתני לבד מן הערך האסתטי - אין לו שום שייכות אל הגבר, וחיוב. החלוקה כאן היא מאד ברורה: חפץ תועלתני = גברי; חפץ אסתטי = נשי. על תחום הביניים, של חפצים שיש להם גם משמעות פונקציונלית וגם משמעות אסתטית (כמו טבעת שיש עליה חותם) - האיש יהיה פטור והאשה תהיה חייבת. אצל האשה, כך נראה, זה צריך להיות טהור יותר. אם לחפץ אסתטי ישנו גם ערך תועלתני מסוים, אחר - יש לאיש קשר מסוים אליו, ופטור. ואצל

גולות ו

האשה זה בדיוק להפך: אם לחפץ אסתטי ישנה גם משמעות פונקציונלית כלשהי - הרי זה כבר מנתק אותו ממנה, והיא תהיה חייבת עליו. היפה אצל עולא הוא, שהוא מנגיד לחלוטין את דיני האשה והאיש. מה שהולך אצל האיש, לא ילך אצל האשה, ולהפך. כמעט ואין דבר, שבו יתקיים אותו הדין אצל שניהם.

הגמרא, מיד לאחר מכן, כבר מכלילה את זה, וקובעת: "אלמא קסבר עולא כל מידי דחזי לאיש לא חזי לאשה" ולהפך. כל דבר שאשה לובשת - לא יכול להיות שאיש ילבש! ולא ייתכן שאשה תהיה פטורה על אותם חפצים שאיש יהיה פטור מהם. החפצים הקשורים לאיש, והחפצים הקשורים לאשה, מהווים שתי קבוצות שונות ללא חפיפה כלשהי ביניהן. הקביעה של הגמרא הינה קביעה עובדתית: מעשית, בעולם, אין חפץ כזה, הקשור גם לאשה וגם לאיש. לא נקודה עקרונית, משפטית-קטיגורית, אלא שזהו המצב בעולם, ומצב זה מכתוב גם את מעמדי החיוב והפטור, השונים כל כך בין גברים ונשים.

על-כך מקשה רב יוסף ומביא ברייתא, לפיה כולם יכולים לצאת בשקים, אע"פ שזהו לבוש של רועים בלבד. כלומר, שאפשר לצאת גם עם דבר, שאין דרכו לצאת בו, אם רק יש מישהו, קבוצה מסוימת (בעלת משקל, כמובן) שאנשיה יוצאים בו. וזאת אומרת, שגם נשים יכולות לצאת בבגדי וחפצי גברים ולהפך. לכן מכליל רב יוסף את הניסוח, ואומר, שלדעת עולא "נשים - עם בפני עצמן הן". על גברים ונשים חלים חוקים שונים לחלוטין. ואכן, על-אף שבדרך-כלל חל העיקרון, שאפשר לצאת בחפץ השייך לקבוצה חברתית אחרת, גם אם אין דרכי לצאת בו - אין הדבר כך לגבי גברים ונשים. מה שראוי לאשה לא ראוי לאיש. זה לא כמו רועים מול שאר האנשים. נשים וגברים הם שני עמים שונים³. לכן, אין כל קשר בין חוקי ההוצאה של האשה ובין אלו של האיש. אלו הם שני עמים שונים, עם דפוסי חשיבה, צורות התנהגות ומבנה נפשי שונה לחלוטין.

מכאן משנה הסוגיה כיוון, אך העיקרון של רב יוסף בדעת עולא נשמר עד הסוף.

ודומה, כי אמרתו של רב יוסף "נשים-עם בפני עצמן הן", יכולה לשמש הן ככותרת והן כסיכום לעניינו.

³ מזכיר במקצת את ספרו הפופולארי של הפסיכולוג האמריקאי ג'ון גריי "גברים ממאדים ונשים מנוגה", בו מועלית הטענה ש"הם מדברים בשתי שפות שונות!" ושכלל, אלו הם שני יצורים שונים שהגיעו לארץ משני כוכבי לכת שונים.